

Book Review

Capitalism : A Very Short Introduction

Capitalism: A Very Short Introduction

By James Fulcher

ทวนนิยม: ความรู้ฉบับพกพา แปลโดย ปกรณ์ เลิศเสถียรชัย

เขียนโดย อาจารย์ ดร.ยุทธภูมิ ธนากิจบริสุทธิ

อาจารย์ประจำสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ทวนนิยม เป็นคำที่ได้พบและได้ยินอย่างมากมาเกี่ยวกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ที่มีการขับเคลื่อนเป็นไปอย่างเสรี ไม่ว่าจะเป็น การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตที่ประกอบไปด้วยทุนและแรงงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ใครที่มีการสะสมทุนได้มากเท่าไรก็ย่อมที่จะได้เปรียบต่อการสร้างความมั่งคั่งให้กับตัวเอง ในลักษณะรูปแบบความมั่งคั่งของรัฐ หรือ ปัจเจกชน โดยที่เราเห็นได้ว่า ตั้งแต่สมัยโบราณประเทศที่เป็นมหาอำนาจได้สร้างระบบจักรวรรดินิยมขึ้น เพื่อใช้อำนาจของตัวเองในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร วัตถุดิบ สินค้า หรือ แรงงาน เพื่อสร้างความมั่งคั่งกับจักรวรรดิ ขณะที่ปัจเจกชน เช่น พ่อค้าหรือนักลงทุนจะได้สัมปทานหรือผลประโยชน์จากรัฐมาทำการผลิต เพื่อแสวงหากำไร ส่วนแรงงานได้แค่ค่าจ้าง เพื่อนำมาจับจ่ายใช้สอย ในการบริโภค ไม่มีอำนาจต่อรองเท่าใดนัก ซึ่งมันก็ยังคงดำเนินไปจนกระทั่งปัจจุบัน เพียงแต่รูปแบบจะมีความซับซ้อนมากขึ้น ในการแสวงหาอำนาจและทรัพยากรให้ได้มากที่สุดในรูปแบบของธุรกิจ ส่วนรัฐจะเป็นผู้กำกับดูแล สร้างกฎเกณฑ์ ให้สวัสดิการ เพื่อความเป็นธรรมแก่สังคม สิ่งเหล่านี้เกิดจาก ทวนนิยม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกลไกและความสัมพันธ์ของแต่ละหน่วยเศรษฐกิจ ในการพึ่งพาอาศัยและการจัดสรรกันอย่างแยกไม่ออก ซึ่งจะส่งผลต่อภาวะทางเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้นหนังสือ *Capitalism* ที่เขียนโดย James Fulcher จาก University of Leicester และ แปลโดย ปกรณ์ เลิศเสถียรชัย ได้เล่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาตั้งแต่การเริ่มต้น พัฒนาการ และลักษณะของทวนนิยม ที่มีความกระชับในการถ่ายทอดให้สำหรับผู้อ่านรู้สึกได้ว่า วิถีต่าง ๆ ของเศรษฐกิจคือความปกติของทวนนิยม นั่นเอง

โดยหนังสือจะลำดับเหตุการณ์ Timeline ซึ่งเราจะรับรู้ได้ว่า ทวนนิยมคืออะไรจากองค์ประกอบบทที่ 1 ที่เริ่มต้นในยุค **ทวนนิยมพ่อค้า** (Merchant Capitalism) พ่อค้าชาวอังกฤษร่วมมือกับรัฐ ส่งกองเรือพาณิชย์จากยุโรป ไปดินแดนห่างไกลเพื่อนำเอาสินค้าแปลกๆ เช่น เครื่องเทศ สมุนไพร วัตถุดิบธรรมชาติ นำกลับมาขายในประเทศตัวเอง ซึ่งสามารถทำกำไรได้เกือบ 100% ของเงินลงทุน จึงทำให้ประเทศต่างๆ ในยุโรป มาแข่งขันสร้างอาณาจักรในดินแดนห่างไกลเพื่อนำเอาทรัพยากรต่างๆ ไปสะสมสร้างกำไรมหาศาลกับการผูกขาดจากสินค้าหายากเหล่านั้น พัฒนาการต่อมาคือ **การผลิตแบบทวนนิยม** อุตสาหกรรมปั่นฝ้ายมีการแข่งขันอย่างรุนแรงมาก ที่อังกฤษ แต่ละกิจการไม่สามารถรักษากำไรได้อย่างช่วงแรก เนื่องจากการเข้าออกได้อย่างเสรี, ความก้าวหน้าทางเทคนิคการผลิต และ ค่าจ้างแรงงาน ซึ่งแสดงถึงการผลิตแบบทวนนิยม ใครที่มีต้นทุนต่ำกว่าย่อมได้เปรียบเสมอ เหตุการณ์สมัยใหม่ **ทวนนิยมทางการเงิน** มีการสร้างเครื่องมือทางการเงินที่ซับซ้อนขึ้นมากมาย เพื่อให้เกิดการเก็งกำไร ซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นสัญญาซื้อหุ้น อัตราแลกเปลี่ยน หรือสินค้า เพื่อที่จะส่งมอบกันในอนาคต ด้วยราคาปัจจุบัน การซื้อขายในลักษณะแบบนี้ไม่ต่างจากการพนันทางข้อมูลตัวเลข จากการเคลื่อนไหวของราคาในอนาคต หรืออาจจะถูกเรียกว่า ทวนนิยมบ่อนการพนัน จึงเห็นได้ว่าทวนนิยมคือ 1. นายทุนหรือพ่อค้าที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ 2. ปัจจัยการผลิต ซึ่งนายทุนต้องจัดการเพื่อลงทุนให้เกิดผลกำไร และ 3. ตลาด ซึ่งเป็นแกนกลางในการดำเนินกิจกรรมในทางเศรษฐกิจของสังคมทวนนิยม

องค์ประกอบบทที่ 2 หนังสือเล่าถึง ทุนนิยมมาจากที่ใด เริ่มต้นที่ประเทศอังกฤษในศตวรรษที่ 18 ทุนนิยม ถูกนำเสนอต่อสังคมอย่างกว้างขวาง โดย อדם สมิท (Adam Smith) ได้เสนอแนวคิด เรื่องของการแบ่งงานกันทำ การแข่งขันอย่างอิสระเสรีของตลาด และการผลิตเพื่อกำไร ซึ่งแนวคิดของเขา ได้ถูกนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย และเป็นหลักสำคัญของ ทุนนิยมจนถึงปัจจุบันนี้ แต่ก่อนหน้านี้อังกฤษและประเทศอื่นๆในยุโรป ก็มีวิวัฒนาการของทุนนิยมมาโดยตลอด เช่น การพัฒนานวัตกรรมทางการเงินที่ใช้ตัวแลกเงิน (Bill of Exchange) ในการจับจ่ายค่าสินค้าไม่เพียงแต่ใช้ภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังสามารถโยกย้ายเงินในระดับระหว่างประเทศได้เช่นกัน จึงทำให้เกิดตลาดทุนในยุโรปขึ้นมา นอกจากนี้ ยังมี การย้ายถิ่นฐานของแรงงานระหว่างประเทศ ซึ่งนำเทคนิคการผลิตใหม่ๆมาถ่ายทอดให้ซึ่งกันและกัน ลักษณะที่โดดเด่นอีกอย่างของยุโรปของการพัฒนาการทุนนิยมคือ นายทุนสามารถย้ายไปหาความเจริญเติบโตในพื้นที่ใหม่ๆ ได้ตลอด เมื่อเศรษฐกิจที่หนึ่งเริ่มถดถอยขณะที่อีกฟากฝั่งของโลก จีนเป็นจักรวรรดิที่มีระบบราชการขนาดใหญ่ปราศจากการกระจายอำนาจ กระจายรายได้ ระบบทุนนิยมจึงยังไม่เกิดขึ้นในจักรวรรดิจีน ซึ่งจะไม่มีความคิดแบบหลายรัฐเหมือนในยุโรป การปกครองของยุโรปแต่ละรัฐไม่มีความเสถียรภาพ เกิดการแย่งชิงอำนาจเสมอๆ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของนายทุน (ขุนนาง) หาดหนทางในการแสวงหาความมั่งคั่ง สะสมทุน หรือ แร่งงานเสมอ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กลจักรของทุนนิยมเดินหน้าต่อไป

องค์ประกอบบทที่ 3 ผู้เขียนวิเคราะห์ถึงการพัฒนาของทุนนิยมอุตสาหกรรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยอ้างอิงจากประวัติศาสตร์ของอังกฤษ **ทุนนิยมไร้ข้อแป (Anarchic Capitalism)** อยู่ในช่วงศตวรรษที่ 18 ทุนนิยมอุตสาหกรรมก้าวกระโดดอย่างมาก นายทุนหรือผู้ประกอบการไม่ได้ถูกตรวจสอบ จากรัฐและแรงงาน (ช่วงนี้ยังไม่มีกรรมรวมตัวเป็นสหภาพแรงงานอย่างรูปธรรม) ไม่มีสวัสดิการจากรัฐ แรงงานถูกกดขี่ ถึงแม้จะเป็นช่วงที่มีความคิดแบบเสรีนิยมหรือเสรีภาพส่วนบุคคลแพร่หลายแล้วก็ตาม ก็ไม่สามารถก้าวพ้นแนวคิดเดิมๆ ออกไปได้ แต่จะมีอิทธิพลต่อแนวคิดในการพัฒนาการของทุนนิยมต่อมาซึ่งนั่นก็คือ **ทุนนิยมจัดการ (Managed Capitalism)** เริ่มต้นในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 นายทุนและแรงงานมีการรวมตัวอย่างเป็นระบบมากขึ้น และการจัดการของรัฐก็เป็นระบบระเบียบเช่นกัน นายจ้างก่อตั้งสมาคมในระดับอุตสาหกรรม เพื่อลดความไม่แน่นอนจากการแข่งขันและเพื่อขยายกิจการ แรงงานก่อตั้งสหภาพแรงงานที่เข้มแข็งมากกว่าอดีต เพื่อต่อรองกับนายจ้างและรัฐ ส่วนรัฐได้ให้ความสำคัญกับชนชั้นแรงงานมากขึ้นซึ่งใช้กลยุทธ์ดึงให้มีส่วนรวม โดยให้มีผู้แทนจากชนชั้นแรงงานสู่ภาคการเมือง ต่อมาจึงเกิด**พรรคแรงงาน**ขึ้นมาในอังกฤษซึ่งมีบทบาทสำคัญนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นอกจากนี้รัฐได้ส่งเสริมสวัสดิการในรูปแบบต่างๆอย่างทั่วถึง แต่ทุนนิยมในช่วงนี้ถูกกำหนดภายใต้ขอบเขตของจักรวรรดิระดับชาติเท่านั้น จนกระทั่งทศวรรษ 1980 เกิดความเชื่อกระแสหลักแนวใหม่กับการฟื้นฟูพลังของตลาดขึ้นมานั้นคือ **ทุนนิยมพื้นตลาด (Remarketized Capitalism)** เนื่องจากทุนนิยมจัดการล้มเหลวจากการที่รัฐเข้าควบคุมการดำเนินเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นควบคุมราคาสินค้า อัตราภาษี หรือรายได้ รวมถึงการแข่งขันจากนานาชาติ ที่สร้างความกดดันต่ออุตสาหกรรมในประเทศ จึงมีการต่อต้านขึ้นมา จนกระทั่งเกิดสำนักคิด เสรีนิยมใหม่ (Neo-liberal) ได้รับชัยชนะ กับสิ่งที่เชื่อว่าเสรีภาพส่วนบุคคลและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยอิสระจากพลังตลาด ฉะนั้นอุตสาหกรรมและบริการจากรัฐกลับเข้าสู่ตลาดด้วยการแปลงสภาพให้เป็นเอกชนดำเนินการเพื่อให้เกิดการแข่งขันเป็นไปตามกลไกตลาด ในทุนนิยมพื้นตลาดสำหรับปัจเจกบุคคลความเท่าเทียมและความมั่นคงของชีวิตจะถูกสละให้กับอิสรภาพและทางเลือกมากกว่าเดิม

องค์ประกอบบทที่ 4 กล่าวถึงความแตกต่างของทุนนิยมในแต่ละสังคมมีความแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร โดยเริ่มต้นที่ **ทุนนิยมแบบสวีเดน** เป็นทุนนิยมแบบจัดการที่ระบบรัฐสวัสดิการมีการพัฒนามากที่สุดและประสบความสำเร็จ ขบวนการของสหภาพแรงงานมีความเข้มแข็งมากแถมยังสร้างรากฐานที่สำคัญในการครองอำนาจอย่างยาวนานแก่รัฐในการ

จัดการบริหารทุนนิยมแบบรวมศูนย์ของสวีเดน ขณะที่การเน้นคุณค่าเสรีของปัจเจกบุคคล **ทุนนิยมแบบอเมริกา** มีความคิดในทางตรงกันข้ามกับ ทุนนิยมแบบรวมศูนย์ ที่อเมริกาปัจเจกบุคคลหรือเอกชนมีบทบาทสำคัญมากในการดำเนินกิจกรรมต่างๆทางเศรษฐกิจ โดยการขับเคลื่อนจากกลไกพลังของตลาด แนวนโยบายการแทรกแซงของรัฐจึงถูกละทิ้งไป **ทุนนิยมแบบญี่ปุ่น**ที่เป็นแนวความคิดของฝั่งตะวันออก เป็นสังคมแห่งการค้าและผู้ประกอบการ และต่อมาก็สามารถพัฒนาเป็นสังคมอุตสาหกรรมได้สำเร็จในศตวรรษที่ 19 โดยเป็นทุนนิยมจัดการที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ มีรัฐเป็นผู้ควบคุมดูแลและมีการรวมตัวของบรรษัทยักษ์ใหญ่ของแต่ละอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมอยู่ทั่วระบบเศรษฐกิจของประเทศและยังมีขยายกิจการข้ามสาขาอุตสาหกรรมระหว่างกันของบริษัทเหล่านี้บนพื้นฐานของการถือครองหุ้นไขว้กัน ซึ่งเป็นการกระตุ้นการผลิตและเพิ่มความสามารถการแข่งขันในระดับนานาชาติ แต่บทบาทของสหภาพแรงงานของญี่ปุ่นก็มีความอ่อนแอ เมื่อเวลาผ่านไปญี่ปุ่นได้รับแรงกดดันจากกระแสโลกาภิวัตน์ให้ปฏิบัติตามทุนนิยมแบบแผนของกลไกตลาดแทนแบบทุนนิยมของตัวเอง

องค์ประกอบบทที่ 5 นำเสนอทุนนิยมระดับโลก (Global Capitalism) เป็นการดำเนินการผลิตแบบกระจายไปยังหลายๆประเทศที่อยู่ห่างไกลออกไปทั่วทุกมุมโลก โดยยกประเด็นจากการสำรวจความเป็นจริงของทุนนิยมจะกลายเป็นทุนนิยมระดับโลกได้หรือไม่ การที่กองทัพเรือจากยุโรปได้บุกเบิกเส้นทางไปทวีปอื่นๆ ก็นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแผ่ขยายทุนนิยมแล้ว และต่อมาเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่งและการติดต่อสื่อสารในศตวรรษที่ 19 ได้พัฒนาไปอย่างมาก จึงทำให้ทุนนิยมระดับโลกซึ่งมีแบบแผนได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีหลักการที่สำคัญคือการแบ่งงานกันทำในระดับนานาชาติ กับการแลกเปลี่ยนทรัพยากรโดยผ่านกลไกตลาด มีการเคลื่อนย้ายทุนกันตลอดเวลา ที่ได้มีต้นทุนที่ต่ำกว่า ทุนนิยมจะก้าวเข้าไปหาเสมอ เช่น การแสวงหาแรงงานในประเทศที่มีค่าจ้างต่ำในการผลิตสินค้าเพื่อลดต้นทุนการผลิต หรือหลีกเลี่ยงสหภาพแรงงานของประเทศตัวเองในการเรียกร้องสิ่งต่างๆมากมายกับนายทุน หรือการใช้ทุนทางการเงินระดับมหาคาสตร์เป็นเครื่องมือครอบงำโลกนำโดย World Bank และ IMF ซึ่งเป็น (แนวคิด) ทุนนิยมแบบอเมริกา ที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแบบมีเงื่อนไขอย่างเคร่งครัด สิ่งนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของทุนนิยมระดับโลกโดยผ่านองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาของประเทศมหาอำนาจทั้งหลาย ที่ทุนนิยมระดับโลกบูรณาการโลกเข้าด้วยกัน แต่กลับกลายเป็นว่าสร้างความไม่เท่าเทียมกันของความมั่งคั่งระหว่างชาติต่างๆ ได้แบ่งแยกโลกออกจากกันมากขึ้น

องค์ประกอบบทที่ 6 James Fulcher ได้เล่าเรื่องถึงวิกฤตต่างๆ ของทุนนิยม ในศตวรรษที่ 19 เศรษฐกิจเฟื่องฟูอย่างสูง เกิดการผลิตที่มากเกินไปความต้องการจึงเกิดวิกฤตภาวะสินค้าล้นตลาด ราคาสินค้าลดลงอย่างมากจนไม่สามารถทำกำไรได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ นำสู่การปิดกิจการและล้มละลายไป อัตราการว่างงานที่ความรุนแรงมากขึ้น แต่ก็ไม่ได้ทำลายทุนนิยมลงไป แต่มันยังคงดำเนินหน้าที่ของมันต่อไป เพราะสุดท้ายระบบจะกำจัดการผลิตที่ล้นเหลือออกไป ลบล้างผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพต่ำออกไป เพื่อให้ระดับการผลิตใกล้เคียงกับระดับอุปสงค์ และทำให้วงจรที่ดั่งามของเศรษฐกิจเกิดขึ้นอีกครั้ง ดังนั้น ทุนนิยมจึงสามารถขยายตัวได้ด้วยตัวเองจนผ่านพ้นทุกๆวิกฤต ถึงแม้จะเกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่ความอัจฉริยะของทุนนิยมก็จะสามารถฟื้นคืนเศรษฐกิจได้เสมอๆ จึงกล่าวได้ว่า **ลักษณะปกติของทุนนิยมคือวิกฤต**

กล่าวได้ว่าหนังสือ **Capitalism: A Very Short Introduction** เป็นเรื่องราวเล่าประวัติความเป็นมาของระบบทุนนิยมที่เริ่มมาตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคมของประเทศต่างๆ ในยุโรป จนกระทั่งยุคดิจิทัลที่มีการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วเป็นอย่างมาก ดังนั้นการวิวัฒนาการของทุนนิยมจึงมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา หนังสือเล่มนี้สามารถช่วยเปิดมุมมองถึง การพัฒนาการเศรษฐกิจ วัฏจักรธุรกิจ แนวคิดของประเทศมหาอำนาจในการสร้างพลังทางเศรษฐกิจ การต่อสู้ของแรงงานเพื่อ

เรียกร่องสิทธิพื้นฐาน วิกฤตการณ์ที่สำคัญๆทางเศรษฐกิจของโลก เพื่อเป็นความรู้เบื้องต้นที่แสดงถึงความซับซ้อนของ **ทุนนิยม** ในแต่ละบริบทของสังคมเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

Fulcher, James. (2004). *Capitalism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press through Tuttle-Mori Agency Co., Ltd.

ปกรณ เลิศเสถียรชัย. (2558). *ทุนนิยม: ความรู้ฉบับพกพา*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์

